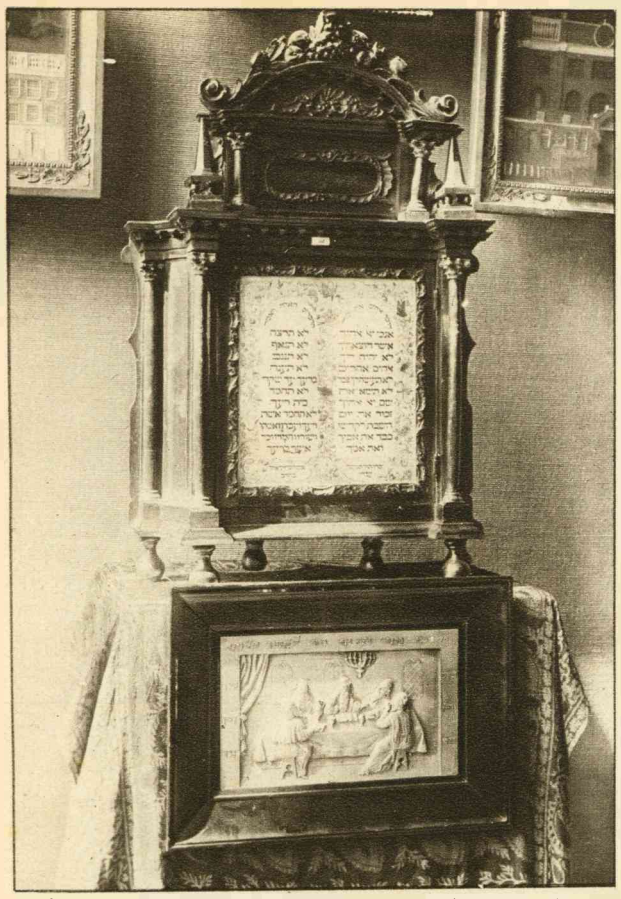

Antiek Kerkkastje, dat gebruikt wordt bij het tellen der zeven weken tusschen Paasch- en Wekenfeest (zoogenaamd Omerkastje). Onderaan tableau voorstellend: „de viering van den Paaschavond".
(*foto „Holland"*)

Het verdwijnend Amsterdamsch :: Ghetto in beeld ::

Uilenburg, een der oudste deelen der Jodenbuurt, gaat verdwijnen, weldra zal het gesloopt worden. Reeds lang waren de huizen door de commissie van Bouw- en Woningtoezicht onbewoonbaar verklaard en de bewoners verdreven. Thans zal men er toe overgaan om door slooping licht en lucht te brengen, waar dit vroeger ontbroken heeft.

Zeer zeker een verblijdend verschijnsel, wanneer men het oog heeft op de materieele positie van de vroegere bewoners, maar voor den Jood, die voelt voor zijn volk en zijn cultuur, is het als het sloopen van het huis van een gestorven vriend, die ons dierbaar was, van het huis, waar hij heel zijn leven heeft gewoond en waar wij lief en leed met hem gedeeld hebben. Wij hebben ook het huis lief gekregen, wij zien het met leede oogen aan, wanneer ook dat gaat verdwijnen en begeven er ons dan nog eens voor het laatst heen, om al de oude herinneringen aan het geluk, dat wij er genoten, en den troost dien wij er gevonden hebben, weer op te frisschen en het beeld daarvan, wanneer het verflauwd was, voor het laatst nog eens te verlevendigen.

Zoo voelde het ook het Joodsch Nationale Fonds, dat aan de herleving van het Joodsche leven arbeidt in Palestina, omdat het meent, dat, zoo ergens, slechts daar de Joodsche geest onvergankelijk kan zijn. Thans, nu ook de omgeving verdwijnen gaat, waarin vroeger het ideaal van Joodsch leven geleefd werd, dat echter reeds lang aan het verdwijnen is, ja thans bijna geheel is verdwenen, thans organiseerde het Joodsch Nationale Fonds in het Stedelijk Museum een tentoonstelling, waarin het in beeld wilde brengen, dat Joodsche leven, zooals het daar geleefd werd in het Amsterdamsche Ghetto, in zijn vollen bloei, in zijn volle ontplooiing en de omgeving, waarin het geleefd werd, met alles wat daarmee ook maar eenigszins verband hield.

Zoo ontstond dan de Tentoonstelling „Het verdwijnend Amsterdamsch Ghetto in beeld", die Maandag 29 Mei j.l. door Burgemeester Tellegen geopend werd.

Een Ghetto werd het altijd genoemd, de Amsterdamsche Jodenbuurt, ofschoon het (men kon het herhaaldelijk in verslagen van lezingen, op deze tentoonstelling gehouden, lezen) geen Ghetto in den eigenlijken zin van het woord, een plaats door de regeering den Joden als woonplaats gewezen en die door poorten kon worden afgesloten, was. Immers dat kenden we in Holland niet.

Wanneer de eerste Joden zich hier in Amsterdam kwamen vestigen, is onbekend. Maar toen in 1593 de eerste Portugeesche Joden hier aankwamen, die een groote immigratie van Joden inleidden, stond men hun toe, zich te vestigen, waar zij slechts wilden. En toch gingen zij bij elkander in één buurt wonen, omdat zij slechts één synagoge bezaten waar zij voortdurend bijeenkwamen, omdat zij elkaars steun en hulp in de toch nog behoeftige, soms drukkende omstandigheden noodig hadden, omdat zij zich als Joden tot elkaar aangetrokken en in vreemde omgeving zich niet thuis gevoelden. De enkele niet-Joden, die sinds lang in de buurt gevestigd waren, voelden zich evenmin thuis te midden van die vreemde en toch — of misschien juist daarom — geminachte nieuw-aankomelingen en trokken daarom naar andere buurten. En zoo ontstond dan het Amsterdamsche Ghetto.

Het leven was daar precies gelijk aan dat van andere eigenlijke Ghetti; men leefde er grootendeels in nauwe straten met gangen en slopjes, met weinig licht, in moeilijke omstandigheden, uitgesloten als zij door de gilden waren uit bijna alle beroepen, gehoond en veracht door het lagere deel van het volk en niettegenstaande dit alles zich één voelend met hun volk en hun Leer. Gelijk in andere, eigenlijke Ghetti leefden zij er vol vertrouwen in hun God en met ijver bestudeerden zij Zijn Wet, hierin hun geluk en troost vindend. Het Joodsche leven was er warm, intiem, innig, mooi, al was het soms ook wat bijgeloovig.

En dat warme, intieme, innige, mooie Joodsche leven vindt men op de tentoonstelling in beeld. Men zag er de

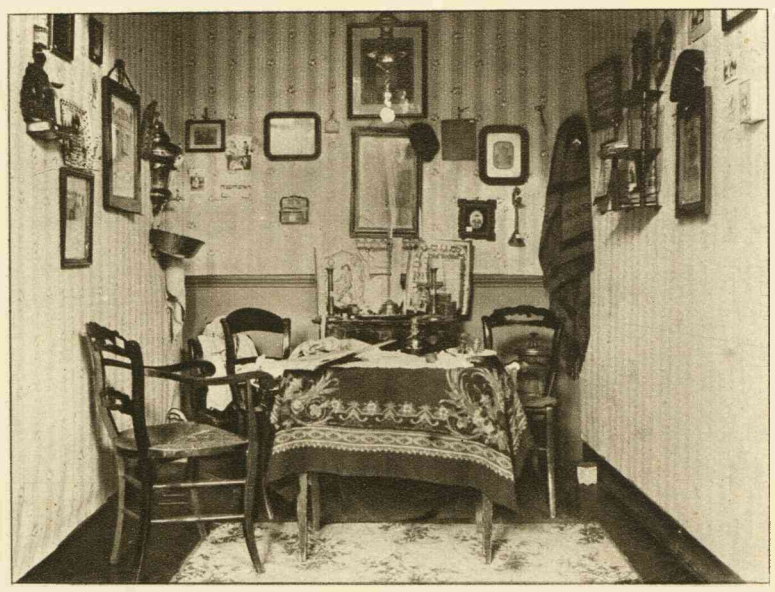

OUDE JOODSCHE SPOTPRENT.
(*foto „Holland"*.)

bekende Joodsche familietafereelen van Oppenheim, die zoo'n duidelijk beeld geven van dat bijna hemelsche geluk, dat zij genoten bij de vervulling van hun plichten, in weerwil van hun ellendigen toestand, de heerlijke rust van een Sabbath-namiddag, het plechtige en toch intieme der feesten. Men zag er den Jood op het Loofhuttenfeest, met een palmtak in de eene hand, zijn cederappel mooi als geen ander, in de andere met heerlijk genot en zalig met dit bezit bekijken.

Men zag er vele schilderijen (waaronder het bekende „Een moeilijke plaats uit den Talmud" van De Haan, naar aanleiding waarvan een pennestrijd ontstond tusschen prof. Oort en opperrabbijn Tal) van Joden, die daar zitten denkend en disputeerend over een moeilijke Talmudplaats, wellicht zelfs het door Heine beruchte ei, dat op een feestdag gelegd is, betreffende, en toch gaan zij er geheel in op, vergeten zij alles wat om hen is, al wat hen drukt, het lijden, dat hen treft, den nood, waaronder zij leven; dit alles bestaat niet meer voor hen, ze leven thans in een andere hemelsche wereld. Deze studie, dit opgaan in het immaterieele, het kunnen-vergeten van het materieele, het behoud van het Joodsche volk alle eeuwen door, men trof het in het Ghetto overal aan.

Men zag er een begrafenis, geschilderd door H. J. Burgers; de kist gedragen door vrienden, broeders, gekleed in lange zwarte mantels met driehoekigen steek op het hoofd. Zij loopen er allen stil, zwijgend met ernstigen, droeven blik en toch niet met „uitgestreken facies", voelend dat ook hen vandaag of morgen hetzelfde lot kan treffen, terwijl zij hun taak op aarde niet vervuld hebben. En vóór hen uit wordt een bus gedragen door een in dezelfde kleeding gehulden man, die met den uitroep „weldadigheid redt van den dood" de omstanders en voorbijgangers, die toch nog altijd even hun broeder de laatste eer bewijzen door hem drie passen te begeleiden, aanspoort tot offeren.

Een typisch Ghetto-intérieur, waarin allerhande voorwerpen welke door gebod of ceremonie voorgeschreven zijn, werden bijeengebracht. Deze verzameling als zoodanig is meer typisch dan juist, daar de paaschbroodschotel nooit met den palmtak tot viering van het Loofhuttenfeest tezamen worden gebruikt. (*V.F.B.*)

Amulet voor de kraamkamer. Naar een ets uit de 18e eeuw.
(*foto „Holland"*.)

Een serie prenten, voorstellende ceremoniën en portretten van rabbijnen.
(*foto „Holland"*.)